

Voorstel inzake onderzoek naar Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse fonografische ondernemingen en lokaal opgenomen grammofoonplaten, 1957-1970

Inleiding:

Al in een betrekkelijk vroeg stadium is op de Nederlandse Antillen en Aruba¹ de behoefte ontstaan eigen volksmuziek vast te leggen op grammofoonplaten. Aanvankelijk gebeurde dit door buitenlandse ondernemingen. Door de labels Brunswick, Columbia en RCA Victor zijn tussen 1927 en 1932 circa honderd stukken van Curaçaose componisten opgenomen. De partituren werden naar Amerika gezonden, de opnamen werden gemaakt door Amerikaanse orkesten. De eerste (handels) opnamen van lokale Antilliaanse en Arubaanse orkesten dateren uit het midden van de jaren veertig. Charles Neme brengt rondom 1945 enige platen uit van lokale Arubaanse musici. In 1947 worden door RCA Victor op Aruba opnamen gemaakt. Op Curaçao start rondom die tijd Horacio Hoyer een opnamestudio en brengt platen uit onder het merk Hoyco. In 1949 begint Thomas Henriquez met het label Musika. In 1950 volgt 'Cappy' Wever op Aruba met Caribia Records. In 1952 starten Juan Chabaya Lampe (Padú del Caribe) en Rufo Wever op Aruba met het label Padú. In het dorpje Savaneta op Aruba begint 'Yonko' Winterdaal in 1953 met de opname en uitgave van Sabaneta Records. Het feit dat juist in de periode 1947-1953 kleine opnamestudio's worden opgericht houdt verband met technische innovatie. Hierdoor wordt het mogelijk met betrekkelijk eenvoudige middelen goede grammofoonplaten te snijden. Belangrijk is ook de economische voorspoed van Aruba en Curaçao in deze jaren. Hierdoor zijn de kleine neringdoenden, wat deze 'label owners' allen waren, in staat opname apparatuur te kopen en zijn zij verzekerd van een afzetmarkt.

De geschiedenis van de Arubaanse en Curaçaose studio's tussen 1944 en ca. 1957 staat uitvoerig beschreven in Discography of music from the Netherlands Antilles and Aruba, including a history of the local recording studios (Walburg pers 1999, ISBN 90.5730.088.5). Zoals de titel al aangeeft bevat dit geschrift tevens een discografisch gedeelte. Hierin zijn alle betreffende opnamen geregistreerd waarbij zoveel mogelijk gegevens m.b.t. opname data en meewerkende artiesten zijn vermeld. Het boek was de eerste vrucht van het onderzoek naar de lokale opname studio's en hun producten. Een onderzoek dat met financiële ondersteuning van het Prins Claus Fonds voor Cultuur en Ontwikkeling is verricht. De tweede stap in het project 'Disconan Bieuw' (Papiaments voor 'oude platen') was de transcriptie van alle getraceerde grammofoonplaten naar moderne geluidsdragers. Hiertoe zijn met een hoogwaardige mobiele installatie – ten dele zelf gebouwd – ter plaatse en in Nederland platen gekopieerd, waarbij dankbaar gebruik is gemaakt van collecties van derden. Tevens kon voor een groot deel geput worden uit de eigen verzameling. Van al het materiaal dat door de lokale studio's tussen 1944 en 1957 is uitgebracht is 99% teruggevonden. De transcriptie heeft geresulteerd in een serie van 30 cd's. Deze serie is in november 2002 (kosteloos) aangeboden aan de bibliotheken van Aruba en Curaçao. Tevens is een serie ondergebracht in de collectie van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid te Hilversum. Hierdoor is de muziek weer voor een ieder toegankelijk, goed ontsloten door de discografie en een catalogus op titel, componist en uitvoerenden

Naar aanleiding van het project zullen enige compact disk handelsedities verschijnen. De eerste die is uitgekomen is Riba Dempel, popular dance music of Curaçao 1950-1954. Daarnaast zal nog een CD worden uitgebracht met een meer ethno-musicologisch karakter waarop naast populaire muziek uit Aruba, Bonaire en Curaçao ook folkloristische stukken te

---

¹ Hoewel in de periode van onderzoek Aruba nog deel uitmaakt van de Nederlandse Antillen wordt hier, gezien de aan Aruba in 1986 verleende 'status aparte', gesproken van de Nederlandse Antillen en Aruba.

horen zijn; alles opgenomen in het tijdvak 1944-1957. Tenslotte staat ook nog een CD met Arubaanse dansmuziek uit de genoemde periode op stapel.

Het project 'Disconan Bieuw' had tot doel de kennis omtrent de oude opnamen, de studio's en de platen zelf, te ontsluiten en vast te leggen. In de lokale studio's werd geen administratie gevoerd. Door middel van 'oral history' (gesprekken met musici en andere betrokkenen) en krantenonderzoek zijn de gegevens herleid. Het onderzoek, en meer nog het eindresultaat, heeft tot een vitalisering van de oude muziek geleid. Jongere musici luisteren geïnteresseerd naar de oude opnamen en bouwen voort op de traditie die verloren leek te gaan. Ook 'buitenstaanders', niet-musici, verschaffen de oude platen veel genoeg. Oudere Antillianen en Arubanen, maar ook in de regio werkzaam geweest zijnde Nederlanders genieten er intens van. Dit is o.a. gebleken op 31 augustus 2003 tijdens de manifestatie Herensia Musikal, een muzikale show waarbij op kunstige wijze lezingen over de muziek waren verweven met 'live' optredens.

Gesteld kan worden dat het onderzoek naar de fonografische geschiedenis van Aruba en Curaçao tussen 1927 en 1957 heeft geleid tot het behoud en documentatie van een belangrijk cultureel erfgoed. Dit verschaft niet alleen velen luisterplezier, maar vormt tevens een wezenlijke bijdrage in de voortschrijding van de muzikale cultuur op Aruba en de Nederlandse Antillen.

Tijdens de feestelijke overhandiging van de 30 cd's op Curaçao opperde Emy Maduro, waarnemend hoofd van de Biblioteca Públika Kòrsou (Openbare Bibliotheek van Curaçao) en hoofd van de afdeling Antilliana, dat het goed zou zijn wanneer ook de periode na 1957 in kaart zou worden gebracht: *'wij hopen van harte dat U uw onderzoek op dit gebied voortzet, want voor wat betreft de bibliotheek, er bestaan nog enkele duizenden l.p.'s en singles die geduldig wachten op een onderzoek zoals dat wat u nu heeft afgerond'*.

De periode 1957-1970:

Rondom 1957 lijkt zich een omslag te hebben voltrokken. De kleinere platenmaatschappijen (Caribia en Sabaneta) zijn gestopt uit geldgebrek, mede door een stagnerende afzet als gevolg van de in 1954 op Aruba en Curaçao gestarte radiostations. Ook de 'grote' maatschappijen hebben hun activiteiten beëindigd. Horacio Hoyer (Hoyco records) richt zich op zijn radiostation, Thomas Henriquez (Musika records) overlijdt in 1955 en Padú Lampe en Rufo Wever (Padú records) zeggen hun doel bereikt te hebben; 'aandacht voor Caribische muziek'. Dit klopt, Padú's pianospel wordt voortaan door RCA uitgebracht. Ook andere grote maatschappijen blijken aandacht te krijgen voor Caribische klanken. Philips brengt eind jaren vijftig enkele Curaçaose opnamen uit. Echter, lokale fonografische activiteit blijft aanwezig, maar op een andere wijze. Studio's als Hoyco, Musika en Padú streefden naar de opbouw van een 'fonds' waarin allerhande muzikale genres van de eilanden waren vertegenwoordigd. Zij gaven 'cancioneros' uit, een mengvorm tussen een catalogus en een tekstboek. Na 1957 krijgen de lokale uitgaven een meer incidenteel karakter.

De overgang van 78 toeren, waarop de 'oude' studio's hun materiaal uitbrachten, naar 45 en 33 toeren markeert een scheidslijn. Dit echter grofweg, want de 'oude' labels Hoyco en Musika geven ook enige LP's (33 toeren) en single's (45 toeren) uit, terwijl het 'nieuwe' label Benarsa weer de eerste nummers uitbrengt op 78 én 45 toeren. Benarsa, een label van BENAR SALES, een platenwinkeltje te Willemstad Curaçao, is een onderneming van de gebroeders BENjamin en ARthur Jessurun en Edward Haseth. Het label is uit nood geboren. Benar Sales houdt zich ook bezig met de exploitatie van jukeboxen. Door het verdwijnen van de labels Hoyco en Musika wordt er geen lokaal repertoire meer op de grammofoonplaat

uitgebracht. De klandizie vraagt er wel naar. In deze behoefte gaan de gebroeders voorzien met hun Benarsa platen. Het opnemen wordt uitbesteed aan de Curom (Curaçaose Omroep). De nieuwe studio aan het Waaigat is een hoogstandje van techniek, hij is verend opgehangen om een perfecte geluidsisolatie te verzekeren. De platen worden geperst in de Verenigde Staten. De eerste exemplaren hebben in hevige mate te kampen met 'jengel' waardoor de opname eigenlijk is bedorven. Zangeres Hortance Sarmaat herinnert zich nog goed de teleurstelling toen de eerste platen op Curaçao aankwamen. Aan de Curom-technici heeft het niet gelegen, de 'masters' klonken als een klok. In Amerika moet iets zijn fout gegaan. De Benarsa platen verbeteren snel, en in de loop van een drietal jaren, tussen 1958 en 1961, worden ca. twintig 45 toerenplaten uitgebracht. Op veel van deze platen is het interessant te horen hoe moderne muziekstijlen zoals de rock 'n roll zich vermengen met de lokale klanken. Genoemde Hortance Sarmaat en de zanger Boy Margaritha brengen op Benarsa hun eerste platen uit.

Een tweede 'nieuw' label is Caribia, niet te verwarren met de Arubaanse Caribia van 'Cappy' Wever. Abraham Capello, eigenaar van platenzaak La Bonanza is de man achter het Curaçaose Caribia label. Evenals Benarsa laat ook Caribia de platen opnemen in de Curom studio, maar de aard van het repertoire wijkt af. Capello richt zich meer op de traditionele muziek. De uitvoering van de platen is uitstekend. Ze worden geperst bij Deutsche Grammophon in Hannover, op dat moment een toonaangevende fabriek. Caribia lijkt zich te richten op het koperspubliek van kapitaalkrachtige toeristen en Nederlanders die – na een carrière op het eiland – huiswaarts keren en naar souvenirs speuren. Caribia brengt LP's uit van de Curaçaose pianist Edgar Palm, de Arubaanse toetsenkunstenaar 'Padú del Caribe', Conjunto Tipico Santa Rosa en het Cah'i Orgel. Veel van de nummers worden zowel op LP als op Single en EP (extended play, 45 toeren) uitgebracht. De Caribia opnamen zijn in cultureel opzicht belangrijk. Het zijn technisch uitstekende registraties van een generatie artiesten die ook later nog opnamen heeft gemaakt, maar die op dat moment, circa 1960, muzikaal op het toppunt van haar kunnen is.

Na de activiteiten van Caribia lijken andere maatschappijtjes zich sterk op de lokale markt te richten. Veelal vormen zij het initiatief van een artiest (*Prucia*, van Macario Prudencia), een band (*Esdelca* van *EStrellas DEL CA*ribe) of een impresario (*Grabaciones Angel Job*). De internationale markt – eigenlijk voornamelijk bestaand uit Nederland en Amerikaanse toeristen – wordt in dit tijdvak bediend door Philips. Deze firma geeft rondom 1960 enige EP'tjes uit met een mix van de lokale genres, echter 'gefatsoeneerd' voor het niet getrainde oor.

Lokale maatschappijen die tussen 1957 en 1970 een enigszins omvangrijk fonds hebben opgebouwd – het gaat dan hooguit om enkele tientallen platen – zijn *Esdelca*, *Grabaciones Angel Job* (van de impresario Angel Job, vanwege zijn omvang en culturele werk ook wel aangeduid als 'El Gordito d'Oro'; het gouden dikkerdje) en *Erma* (van de zanger Rudy Plaatte, veelal zelf opgenomen met zijn Revox bandapparaat). Naast deze 'majors' lijkt met het voortschrijden van de jaren zestig het aantal incidentele producties toe te nemen. Artiesten brengen op eigen initiatief en voor eigen rekening single's uit. Dit zijn 'low budget' producties. De catalogusnummers overschrijden zelden nummer 003. De verspreiding van opname apparatuur, waardoor vrij gemakkelijk een kwalitatief goede opname kan worden gemaakt tegen geringe kosten, zal deze ontwikkeling in gang hebben gezet. Tevens zal de economische voorspoed van de eilanden een rol hebben gespeeld. Van deze één- of tweelingen is weinig bekend. Dit geldt tevens voor de producties die in deze periode op Aruba en Bonaire het licht hebben gezien. Bonaire beleeft in het tijdvak 1957-1970 de primeur wat betreft de lokaal opgenomen muziek. Vooral ook in dit opzicht is het onderzoek van belang, de oudste opnamen van Bonairianen zullen in dit kader worden onderzocht en geconserveerd.

Ook na 1970 worden nog veel lokaal geproduceerde grammofoonplaten uitgegeven. Het accent verschuift zich in deze periode naar de LP. Met het produceren van deze platen is meer geld gemoeid dan met de uitgifte van de 45 toeren single's. Hierdoor dragen de langspelers een minder 'spontaan' karakter en wordt vooral commercieel getint materiaal uitgebracht. Dit leidt tot een grotere verspreiding en betere documentatie. Hoewel natuurlijk ook na 1970 interessant materiaal uitkomt, dat zeker onderzoek behoeft, ligt het voor de hand bij 1970 een grens te trekken. Inperking van de periode is van belang om overzicht te houden op het project. Prioriteit moet worden verleend aan onderzoek naar de nu nog moeilijk te plaatsen 'low budget' producties, waar 'oral history' de enige bron van kennis zal zijn. Voor de 'majors' is dit niet anders, al kan het onderzoek daar nog worden ondersteund met krantenberichten en advertenties. De bij de opnamen betrokken personen zijn nu tussen de 50 en 80 jaar. Met het vastleggen van hun herinneringen zal haast gemaakt moeten worden, omdat helaas verwacht moet worden dat de oudsten onder hen binnen enkele jaren zullen overlijden.

Opzet van het onderzoek:

Het onderzoek beoogt:

- 1: geschiedschrijving van de opnamestudio's / platenlabels op de Nederlandse Antillen en Aruba tussen 1957 en 1970.
- 2: inventarisering van de grammofoonplaten die op de Nederlandse Antillen en Aruba tussen 1957 en 1970 zijn uitgebracht.
- 3: restauratie van de producten en duplicatie op duurzame moderne geluidsdragers.

1: Geschiedschrijving van de grammofoonplatenproductie op de Nederlandse Antillen en Aruba tussen 1957 en 1970:

Tijdens het onderzoek gericht op het tijdvak (1927) 1944-1957 is al de basis gelegd voor onderzoek naar de periode 1957-1970. Er zijn tientallen platen bij elkaar gebracht, gesprekken met betrokkenen gevoerd, literatuur verzameld, krantenonderzoek gedaan en foto research verricht. De prettige samenwerking in het eerder verrichte onderzoek in het kader van het project 'Disconan Bieuw' garandeert dat op ondersteuning gerekend kan worden van plaatselijke verzamelaars, experts, radiostations en archieven. Veel medewerking en waardering is al ontvangen van de Biblioteca Públika Kòrsou (Openbare Bibliotheek Curaçao) (Mw. Emy Maduro, dhr. S. Rubens), de Biblioteca Nacional Aruba (Mw. Astrid Britten), het Centraal Historisch Archief, het Nationaal Archeologisch en Antropologisch Museum (Mw. drs. Ieteke Witteveen), de S.E.L. Maduro Muziekstichting (Frank Davelaar) en vele particulieren. Men is unaniem van mening dat de platen van grote cultuur-historische waarde zijn. Helaas dreigt het geheel, naarmate de tijd voortschrijdt, verloren te gaan. Gedegen kennis over de artiesten, opnamedata en wijze van produceren ontbreken, terwijl soms het materiaal in slechte staat verkeerd en professionele conservering (digitalisering) en restauratie behoeft.

De culturele waarde van de opnamen is groot. Niet alleen leven veel melodietjes nog altijd voort onder de bevolking, ook worden soms nieuwe bewerkingen uitgebracht of zou dit, indien het oude repertoire herontdekt kon worden door musici, alsnog kunnen gebeuren. Voorts is de culturele integratie / assimilatie van westerse muziekvormen zoals rock 'n roll en beat in deze periode interessant. In literatuur over het muziekleven op de Antillen en Aruba wordt regelmatig naar de oude opnamen verwezen. Verder kunnen de opnamen van belang zijn bij studie naar de ontwikkeling van het Papiaments. Ook worden veelal actualiteiten bezongen en

weerspiegelen de teksten de mening van de Antillianen en Arubanen over toen actuele kwesties. Als illustratiemateriaal bij op de historie gerichte documentaires kunnen de opnamen een belangrijke rol vervullen. Het bestaan van de platen is verre van algemeen bekend. Potentieel geïnteresseerden blijkt dat de opnamen zeer moeilijk te vinden zijn. Daarbij vraagt de conservering van de originele platen, zeker wanneer gestreefd wordt naar een zo goed mogelijke geluidskwaliteit, gespecialiseerde apparatuur en kennis.

Nu vele facetten van de grammofoonplaten uitgebracht op de Nederlandse Antillen en Aruba tot 1957 zijn onderzocht, de discografische gegevens zijn vastgelegd en het materiaal is geconserveerd, ligt het voor de hand een stap verder te zetten en ook het materiaal uit de periode 1957-1970 aan een dergelijke studie en behandeling te onderwerpen. Het materiaal is dan, na afronding van het project, voorhanden in goede kwaliteit op moderne geluidsdragers (digitaal en voorzien van de nodige achtergrondinformatie). Het kan vervolgens worden ondergebracht bij diverse culturele instellingen op Aruba, de Nederlandse Antillen en in Nederland. Voor nadere studie is het materiaal dan onder handbereik.

Bronnen:

De volgende bronnen zullen in het project worden aangeboord:

- a: producten van de fonografische ondernemingen
- b: interviews met betrokkenen
- c: kranten
- d: publicaties

ad a:

Een groot gedeelte van de uitgebrachte platen is getraceerd. Labelinformatie, matrijs- en catalogusnummers en persing geven informatie op grond waarvan opname data, plaats van opname en omvang van de productie kunnen worden achterhaald of geschat. Tevens kan op het gehoor de bezetting van het orkest worden vastgesteld c.q. kunnen hieraan gegevens uit interviews c.q. fotomateriaal worden getoetst.

ad b:

Het 'netwerk' van musici ontstaan als gevolg van het eerste project is vanzelfsprekend van belang. Met vele van hen zijn vriendschappelijke contacten ontstaan. Via gegevens op de labels is een aantal musici en andere betrokkenen opgespoord. Hierbij treedt het sneeuwbaaleffect in werking waardoor steeds meer mensen worden getraceerd en steeds meer gegevens worden verkregen, terwijl de bestaande kennis hierdoor op juistheid kan worden getoetst.

ad c:

Met enige regelmaat werden nieuwe uitgaven aangekondigd in advertenties in de lokale kranten. Daarnaast werd in artikelen in deze kranten bij tijd en wijle nader aandacht besteed aan de grammofoonplaten, studio's en artiesten.

ad d:

In de loop der jaren hebben diverse publicaties het licht gezien waarin bruikbare gegevens worden verstrekt. Tijdschriften, tekstboekjes, wellicht catalogi van de grotere ondernemingen, maar ook enkele beschrijvende en/of retrospectieve geschriften zoals:

Corsow Cantando (Ediciones "Chanua", Curaçao 1962)

Corsow Musical (Curaçao 1966)

Martijn, S. "Yapi", 'Kòrsou Musikal, un dokumentashon di nos historia musikal popular entre 1930 i 1989' Revisá i Adaptá 1° Tomo Dékadanán 30, 40 i 50 (Curaçao z.j.)

Martijn, S. "Yapi", 'Kòrsou Musikal, un dokumentashon di nos historia musikal popular entre 1930 i 1989' Tomo 2 Dékadanán 60, 70 i 80 i Gruponan Speshal (Curaçao, 1999)

Palm, Edgar, 'Muziek en Musici van de Nederlandse Antillen' (tweede herziende druk, z. pl. z.j.)

Rosalía, R.V., 'Shon Kolá' (Curaçao 1983)

Walle, J. van der, 'De Nederlandse Antillen, land / volk / cultuur' (Baarn 1954)

Witteveen, Ieteke, 'Iedereen stinkt naar rook' Dertig mei en de strijd van de Curaçaose musici' in: Dromen en littekens. Dertig jaar na de Curaçaose revolte, 30 mei 1969, Gert Oostindie, ed. (Amsterdam 1999) 235-256

Wolf, Tim de, 'Discography of music from the Netherlands Antilles and Aruba, including a history of the local recording studios' (Zutphen, 1999)

2: Inventarisering van producten van de opname studio's:

Een uitgebreide inventarisering van de producten van de lokale opname studio's kan het best geschieden in een discografie. Hierin zullen de gegevens betreffende titel, opname data en uitvoerende musici volgens internationaal gestandaardiseerd model worden opgenomen. Een register op titel, uitvoerenden, componist en onderwerp maakt het voor toekomstige gebruikers mogelijk na te gaan of een bepaalde opname bestaat. Daarbij geeft een systematische inventarisatie zicht op welke platen (gegevens) ontbreken. Hier kan dan gericht naar worden gezocht.

Informatie betreffende de deelnemende musici wordt verkregen door interview en fotomateriaal. Bovengenoemde publicaties van Martijn vormt hierop een goede aanvulling. Martijn richt zich echter louter op de lichte muziek. Gegevens betreffende koren, religieuze muziek, kinderliedjes en kerstliederen ontbreken.

Datering van de opnamen kan geschieden aan de hand van advertenties in kranten, interviews, uiterlijk van label of persing en deelnemende musici. Een aantal uitvoerenden is in de periode van onderzoek overleden of weggetrokken. Hierdoor is al vrij snel met behulp van de matrijsnummers een grove datering mogelijk.

3: Restauratie van de producten en duplicatie op duurzame moderne geluidsdragers:

Van belang is dat het op de grammofoonplaten vastgelegde geluid toegankelijk wordt voor geïnteresseerden. Het merendeel van de platen is uitgebracht op 45 toeren, 'microgroove'. Het persmateriaal is overwegend vinyl.

De platen worden vaak in slechte toestand teruggevonden. Soms gesletten door het vele gebruik, meestal aangetast en vuil door onzorgvuldig bewaren. Een ander probleem is dat de platen soms krom zijn getrokken als gevolg van het tropisch klimaat.

Om kromme exemplaren weer recht te maken is een speciale oven gemaakt waar door middel van langzame verhitting met hete lucht de plaat (gelegen tussen één of twee glasplaten) weer langzaam recht wordt gemaakt. Er is uitvoerig geëxperimenteerd en deze methode voldoet uitstekend. Worden de platen niet recht gemaakt dan is afspelen onmogelijk.

Ernstig vervuilde platen kunnen in een speciale wasbak worden gereinigd. Dit vereist enige kundigheid en oplettendheid in verband met de reinigingsvloeistof en de reactie van het persmateriaal.

Nadat de platen op bovenomschreven wijze zijn 'gerecht en gereinigd' dienen ze met speciale apparatuur te worden gekopieerd. Dat geldt overigens ook voor de opnamen waarvan goede exemplaren zijn aangetroffen. De apparatuur hiervoor is beschikbaar. Eén en ander bestaat uit een hoogwaardige draaitafel, een uitstekende pick-up arm en diverse, volgens variërende afrondingsstraal geslepen naalden. Met juiste naaldaanpassing kan, door een minimaal contact tussen naald en groef, al veel van de oppervlakteruis worden teruggedrongen.

Door verder gebruik te maken van een ruisfilter, een goede equalizer en een omschakel mogelijkheid om naar verkiezen de linker- of rechter groefwand (dan wel beide) af te spelen (en de minst beschadigde zijde te kiezen) kunnen verrassende resultaten worden bereikt. De ruis kan worden onderdrukt terwijl de vaak grillig verlopende frequentiearakteristiek van de oude opnameapparatuur kan worden gecorrigeerd. Het frequentieverloop kan worden bekeken door middel van een 'real time spectrum analyser'. Door middel van een digitale 'onttikker' worden de storende bijgeluiden op verantwoorde wijze geëlimineerd. Ook gesletten platen kunnen zo soms nog 'gerestaureerd' worden. Alle genoemde apparatuur is voorhanden. Enige uitbreiding is wenselijk, bijvoorbeeld met een digitale 'decrackler' waarbij moeilijk te definiëren storende bijgeluiden kunnen worden verwijderd.

De kopie van de plaat wordt digitaal gemaakt. De meest aangewezen wijze daartoe is momenteel harddisk recording. Uiteindelijk zal het als data (wav) bestanden opgeslagen geluid gekopieerd worden op 'recordable CD'. In deze vorm kan de informatie voor gebruik beschikbaar worden gesteld aan diverse culturele instanties. CD vormt momenteel, en in de nabije toekomst, de meest compatibele geluidsdrager. Over de levensduur van CD-recordables is nog weinig bekend. De schattingen lopen uiteen van een houdbaarheid van één tot honderd jaar. Risico's zijn te ondervangen door het gebruik van uitstekende recordables en het maken van een 'back-up' op CD-recordables van een ander goed merk. Tevens is het van belang de bestanden als CD én als databestand te archiveren. Voordeel van de digitale techniek is dat zeer snel gekopieerd kan worden zonder noemenswaardig kwaliteitsverlies. Door bijvoorbeeld om de vijf jaar de bestanden te kopiëren blijft men verzekerd van behoud.

Het verdient aanbeveling om naast een gerestaureerde opname een 1 op 1 stereo kopie te maken. Dit omdat bij eventuele verbetering van restauratiemogelijkheden het beter is te werken vanaf een 'ruw' signaal. Originelen moeten vanzelfsprekend worden bewaard. De inventarisatie van collecties maakt dat originelen in de toekomst op eenvoudige wijze kunnen worden getraceerd.

Na het restauratiewerk kan een selectie worden gemaakt van de nummers die zich het best lenen voor verspreiding. Dit deel van het repertoire zou opnieuw (op C.D.) kunnen worden uitgebracht. Deze kan via de handel beschikbaar worden gesteld.

De platen zijn in Duitsland, de Verenigde Staten, Venezuela en Colombia geperst. Het kan lonend zijn te pogen te ontdekken bij welke bedrijven dit is gebeurd. Ervaring met andere projecten leert dat de 'masters' of matrijzen, indien de firma nog bestaat, niet altijd vernietigd zijn. In dat geval zou van slechte exemplaren of ontbrekende exemplaren een kopie gemaakt kunnen worden. Bovendien kan in sommige gevallen aan de hand van archiefmateriaal uit de perserij meer exacte worden gedateerd.

Het afgerond project:

Gedurende het project zal tussentijds rapportage van de voortgang plaatsvinden. Eventueel kunnen gaande het onderzoek artikelen worden gepubliceerd. Door middel van persberichten zal via de media publieke aandacht voor het project worden gevraagd. In diverse fasen van het onderzoek kunnen zinvolle stageplaatsen worden ingesteld, zowel in Nederland als op de Antillen en Aruba.

Het afgerond project zal bestaan uit een vrijwel complete discografie van grammofoonplaten met lokaal opgenomen Antilliaanse en Arubaanse muziek over de periode 1957-1970. Hierin wordt opgenomen een geschiedschrijving van de gang van zaken bij oprichting van de lokale platenmaatschappijen en individuele fonografische initiatieven. Ook zal aandacht worden besteed aan de procedure bij opname (leiding, techniek, repertoirekeus, financiering etc.). Voorts, voor zover de platen zijn teruggevonden, kunnen verantwoord gerestaureerde kopieën van deze platen op CD worden gemaakt. De series op recordable CD die aldus ontstaan, kunnen kosteloos ter beschikking worden gesteld aan culturele instanties op de Antillen, Aruba en in Nederland. Het materiaal wordt goed ontsloten aangeboden, zodat het meteen raadpleegbaar is.

Indien gewenst kunnen kopieën van de bandopnamen van de interviews (een belangrijk deel van het bronnenmateriaal) worden verstrekt.

Tenslotte kan het project worden afgerond met de productie van één of meerdere handels-CD's met een bloemlezing uit het historisch materiaal. Dit zal tevens leiden tot meer aandacht voor het overig historisch materiaal dat door het project is ontsloten. Het voorgaande onderzoek heeft aangetoond dat met de onderbouwing die een dergelijk project biedt uitstekende producties zijn te maken. De eerste handelseditie van 'Disconan Bieuw' Riba Dempel, popular dance music of Curaçao 1950-1954 werd door 'world music' recensent Peter Watrous gezien als *'a model of how historical recordings should be treated'*.²

Gesteld kan worden dat met het project een belangrijke bron van de Antilliaanse en Arubaanse cultuurgeschiedenis beschikbaar komt voor verdere studie op cultureel gebied. Dit met name wat betreft de musicologie en taalkunde. Tevens zullen de artistieke uitingen van de oud musici een stimulans, inspiratiebron en voorbeeld zijn voor nieuwe generaties.

Kort gezegd behelst het bovenomschreven project geschiedschrijving omtrent -, inventarisering van -, digitalisering van - en het toegankelijk maken (ontsluiten) van Antilliaanse en Arubaanse fonografische documenten uit de periode 1957-1970.

© Drs. T. de Wolf, november 2003.

Dalweg 58 3762 AL Soest, Nederland. ☎ 00-31-(0)35-6026761 email: tdewolf@wanadoo.nl

---

² Zie www.descarga.com